

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กำหนดให้สถานศึกษามีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ซึ่งประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก สาระบัญญัติดังกล่าวเป็นสิ่งที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องนำไปปฏิบัติเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ประชาชนว่า ผู้เรียนทุกระดับจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ และสถานศึกษาจะพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระบวนการดำเนินงานที่เป็นกลไกสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาประกอบด้วย การดำเนินงาน 3 ขั้นตอน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543) คือ

ขั้นที่ 1 การควบคุมคุณภาพ เป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพและพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน

ขั้นที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพ เป็นการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

ขั้นที่ 3 การประเมินคุณภาพ เป็นการประเมินคุณภาพของสถานศึกษา โดยหน่วยงานที่กำกับดูแลในเขตพื้นที่ และหน่วยงานต้นสังกัดในส่วนกลาง เพื่อให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพอันเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนรับการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาซึ่งเป็นองค์กรมหาชน

จากการดำเนินงานข้างต้นสถานศึกษาจะต้องมีการตรวจสอบการทำงานของตนเอง (self evaluation) โดยจะต้องประเมินตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะนำไปสู่การปรับปรุงตนเองและพร้อมจะได้รับการตรวจสอบจากภายนอก ซึ่งสุวิมล ว่องวานิช (2543) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลภายใน (internal evaluation) คือ กระบวนการประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่กระทำโดยบุคลากรในหน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะช่วยในการปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงานได้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด

สุวิมล ว่องวานิช (2543) ได้พัฒนาระบบการประเมินผลภายในสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 5 ระบบ คือ ระบบการวางแผนและการปฏิบัติงาน ระบบข้อมูลและประมวผล ระบบการตรวจสอบการประเมิน ระบบการรายงานการประเมิน และระบบการใช้ผลการประเมิน โดยองค์ประกอบที่สำคัญในระบบการประเมินผลภายใน คือ ระบบฐานข้อมูลและการประมวผลที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้วางแผนพัฒนาการศึกษา โดยข้อมูลที่จะอยู่ในฐานข้อมูลต้องผ่านกระบวนการจัดเก็บที่มีประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพ คือ ถูกต้อง รวดเร็ว คุ่มค่า และปรับตัวง่าย นอกจากนี้สถานศึกษาควรเตรียมการวางแผนเกี่ยวกับระบบฐานข้อมูลเพื่อการประเมิน ควรมีการกำหนดแผนปฏิบัติการเกี่ยวกับระบบการจัดเก็บข้อมูล ผู้รับผิดชอบ ระบบการประมวผลและการรายงานผล ซึ่งสถานศึกษาควรจัดเตรียมอุปกรณ์คอมพิวเตอร์อย่างน้อย 1 เครื่องสำหรับใช้ในงานด้านการประเมินผลโดยเฉพาะ

จากข้างต้นจะเห็นว่า สถานศึกษาจำเป็นต้องใช้ข้อมูลสารสนเทศในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาและการประเมินผลภายในทั้งสิ้น เพราะข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาจะถูกนำมาใช้ในการตัดสินใจ ดำเนินการต่างๆตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เริ่มตั้งแต่ระบบการควบคุมคุณภาพ สถานศึกษาจำเป็นต้องจัดทำข้อมูลพื้นฐานและระบบสารสนเทศ ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาคุณภาพ การวิเคราะห์ปัญหา การจัดตั้งมาตรฐานโรงเรียน การจัดทำแผนงานเพื่อพัฒนาคุณภาพ การกำหนดเป้าหมายและยุทธศาสตร์การดำเนินการ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา, 2541) ในการควบคุมคุณภาพโรงเรียนจำเป็นต้องมีข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของโรงเรียน ศักยภาพของโรงเรียน ตลอดจนแผนพัฒนา นโยบายและแนวทางพัฒนาด้านต่างๆของโรงเรียน จึงจะสามารถดำเนินการพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานการศึกษาที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนในระบบการตรวจสอบและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาก็จำเป็นต้องใช้ข้อมูลสารสนเทศที่จะแสดงผลสำเร็จ หรือความก้าวหน้าในการดำเนินการประกันคุณภาพว่าสถานศึกษามีคุณภาพหรือมีความสามารถในการจัดการศึกษาเพียงใด มีจุดแข็งจุดอ่อนในเรื่องใด หรือพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้ได้ผลสำเร็จตามมาตรฐานการศึกษาและธรรมเนียมสถานศึกษาหรือไม่ สำหรับระบบการประเมินและรองรับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาก็เช่นเดียวกัน จะต้องใช้ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาของสถานศึกษาที่แสดงว่าสถานศึกษามีคุณภาพและมาตรฐานเพียงใด สามารถดำเนินการพัฒนาคุณภาพได้ตามมาตรฐานการศึกษาและธรรมเนียมสถานศึกษาหรือไม่ มีกระบวนการบริหารและการจัดการศึกษาที่นำไปสู่คุณภาพของผู้เรียนเพียงใด และสมควรหรือเหมาะสมที่จะได้รับการรับรองคุณภาพการศึกษาหรือไม่ (กรมสามัญศึกษา, 2542)

ผลของการมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ทำให้โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนซึ่งเป็นหน่วยงานที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นต้องมีการดำเนินการประกัน

คุณภาพภายในสถานศึกษา และเตรียมรับการประเมินภายนอกตามกรอบมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ แต่จากการที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมีความแตกต่างจากโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไป คือ นอกจากจะมีหน้าที่หลักในการจัดการศึกษาแล้ว ยังมีหน้าที่ที่สำคัญอีก 2 ประการ คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนและประชาชนในท้องถิ่นทุรกันดารห่างไกลการคมนาคม และการรักษาความมั่นคงปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยของชุมชนให้เป็นไปตามปรัชญาของ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนคือ **“สร้างภูมิปัญญาพัฒนาคุณภาพชีวิต สัมฤทธิ์ผลความมั่นคง”**

จากการที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมีความแตกต่างจากโรงเรียนทั่วไปในด้านปรัชญา จุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์และการดำเนินงาน จึงทำให้กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนได้พัฒนามาตรฐานการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนโดยได้เพิ่มเติมจากมาตรฐานการศึกษาระดับพื้นฐานอีก 5 มาตรฐาน ดังนี้

1. มาตรฐานด้านผู้เรียน ประกอบด้วยมาตรฐานด้านความมั่นคง 3 มาตรฐาน 9 ตัวบ่งชี้ และมาตรฐานด้านคุณภาพชีวิต 3 มาตรฐาน 11 ตัวบ่งชี้
2. มาตรฐานด้านกระบวนการ ประกอบด้วยมาตรฐานด้านความมั่นคง 1 มาตรฐาน 2 ตัวบ่งชี้ และมาตรฐานด้านคุณภาพชีวิต 1 มาตรฐาน 8 ตัวบ่งชี้
3. มาตรฐานด้านปัจจัย ประกอบด้วยมาตรฐานด้านความมั่นคง 1 มาตรฐาน 3 ตัวบ่งชี้

นอกจากนี้ โสภณ นาประัง (2543) ได้พัฒนามาตรฐานการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เพื่อให้มาตรฐานการศึกษาภายในสอดคล้องกับภารกิจและลักษณะของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและเป็นแนวทางในการปฏิบัติของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โดยได้พัฒนาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งได้มาตรฐานการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนทั้งสิ้น 34 มาตรฐาน 108 ตัวบ่งชี้ โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้

1. มาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียน ประกอบด้วย 12 มาตรฐาน 40 ตัวบ่งชี้ เน้นพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยมุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนที่มีความสามารถตามศักยภาพ และมีความสุข
2. มาตรฐานการศึกษาด้านกระบวนการ ประกอบด้วย 13 มาตรฐาน 44 ตัวบ่งชี้ เน้นในด้านกระบวนการบริหารจัดการ กระบวนการจัดการเรียนการสอน การดำเนินงานโครงการตามพระราชดำริให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ และดำเนินงานด้านความมั่นคง
3. มาตรฐานการศึกษาด้านปัจจัย ประกอบด้วย 9 มาตรฐาน 24 ตัวบ่งชี้ เน้นการกำหนดลักษณะหรือสภาพความพร้อมของผู้บริหาร ครู หลักสูตร อาคารสถานที่ และชุมชน

การที่จะพัฒนาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเข้าสู่มาตรฐานที่ได้จัดทำขึ้นนั้น โรงเรียนจะต้องมีการจัดทำระบบสารสนเทศ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสนับสนุนการตัดสินใจต่าง ๆ ในงานการประกันคุณภาพการศึกษา โดยอาจกล่าวได้ว่าระบบข้อมูลสารสนเทศเป็นปัจจัยที่สำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา หากข้อมูลไม่เพียงพอ ไม่สามารถเชื่อถือได้ ไม่เป็นปัจจุบัน หรือไม่มีระบบข้อมูลที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ความสำเร็จในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาย่อมเกิดขึ้นได้ยาก จากความสำคัญของข้อมูลและสารสนเทศดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โดยระบบสารสนเทศสามารถจัดเก็บข้อมูล ประมวลผล และนำเสนอข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ โดยอาศัยคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือสำคัญ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในด้านผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และครู เนื่องจากข้อมูลทั้ง 3 ด้านนี้เป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญ และจำเป็นต่อการบ่งบอกถึงคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน และเป็นที่ยาคาดหวังว่าระบบสารสนเทศที่พัฒนาขึ้นครั้งนี้จะเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการนำไปสู่การพัฒนาพัฒนาระบบสารสนเทศของโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนต่อไป

คำถามการวิจัย

1. ขณะนี้โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศอะไรบ้างในด้านผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และครู และจะนำไปใช้ในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา
2. โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมีระบบการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างไร โดยพิจารณาถึงแหล่งข้อมูล เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ช่วงเวลาในการเก็บข้อมูล
3. โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมีการประมวลผลข้อมูลอย่างไร
4. โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนต้องรายงานข้อมูลสารสนเทศอะไรบ้างที่เกี่ยวกับผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และครู โดยรายงานต่อใคร รายงานเมื่อใด และในรายงานมีการวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูลอย่างไร
5. โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนำรายงานที่จัดทำไปใช้ประโยชน์ในเรื่องใดบ้าง
6. ควรจะพัฒนาระบบสารสนเทศอย่างไร จึงเหมาะสมสำหรับใช้สนับสนุนการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน
7. ระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพหรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลสารสนเทศด้านผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และครูเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน -
2. เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน
3. เพื่อประเมินประสิทธิภาพระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งครอบคลุมเฉพาะมาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านกระบวนการเฉพาะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และมาตรฐานด้านปัจจัยเฉพาะปัจจัยที่เกี่ยวกับครู
2. การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเป็นการพัฒนาโดยใช้โปรแกรมจัดการฐานข้อมูล Microsoft Access 2000

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินการต่าง ๆ ในกระบวนการจัดการศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นหลักประกันต่อผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมว่า สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินงานประกันคุณภาพดังนี้

1. การควบคุมคุณภาพ เป็นการกำหนดมาตรฐานและวางแผนพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐานการศึกษา
2. การตรวจสอบคุณภาพ เป็นการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด
3. การประเมินคุณภาพ เป็นการประเมินคุณภาพของสถานศึกษาโดยหน่วยงานที่กำกับดูแลในเขตพื้นที่ และหน่วยงานต้นสังกัดในส่วนกลาง เพื่อให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพ อันเป็นการเตรียมพร้อมก่อนรับการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาซึ่งเป็นองค์กรมหาชน

ระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง ระบบการจัดการเกี่ยวกับข้อมูล ที่ตอบสนองการจัดเก็บข้อมูล ประมวลผลข้อมูล และนำเสนอข้อมูลสารสนเทศต่างๆ เพื่อสนับสนุน การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน โดยอาศัยคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการจัดการ

ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศ หมายถึง ความสามารถในการทำงานของระบบ สารสนเทศที่ทำงานได้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ รวมทั้งความถูกต้อง ความสะดวกในการใช้งาน ความทันสมัยและประโยชน์ของระบบสารสนเทศตามความคิดเห็นของผู้ทดลองใช้

ตำรวจตระเวนชายแดน หมายถึง ข้าราชการตำรวจสังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวน ชายแดนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน หมายถึง โรงเรียนที่จัดดำเนินการโดยกองบัญชาการ ตำรวจตระเวนชายแดน และได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานประม ศึกษารัฐบาล เนื่องจากตั้งอยู่ในถิ่นทุรกันดารห่างไกลการคมนาคม ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการยังเข้าไป ดำเนินการไม่ถึง

ผู้บริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน หมายถึง ตำรวจตระเวนชายแดนซึ่งเป็น ข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ เป็นผู้บริหารในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในตำแหน่งครูใหญ่

ครูตำรวจตระเวนชายแดน หมายถึง ตำรวจตระเวนชายแดนซึ่งเป็นข้าราชการตำรวจ ตระเวนชายแดนที่กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้สอนใน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนได้ข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นต่อการประกันคุณภาพ การศึกษา
2. โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมีระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน
3. ได้ร่วมเสริมสร้างความพร้อมให้แก่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในการดำเนินผู้ งานประกันคุณภาพโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542